

A Tandem rovat a tudomány- és a PKE-népszerűsítés szolgálatában

MAGYARI SÁRA

egyetemi docens, Partiumi Keresztény Egyetem

Bölcsészettudományi és Művészeti Kar Nyelv- és Irodalomtudományi Tanszék
saramagyary@yahoo.com

In the fall of 2019, my Tandem column was launched in the Várad, in a cultural magazine, and then it was taken over by Újvárad (New Várad), which started in 2021. The peculiarity of the monthly series is that we write it in pairs: we work on the same topic and the same problematizing questions with a chosen co-author. One of my goals is to promote science in a form that is understandable to the public, and another main task is to connect regions, institutions, and communities. The presentation of the academic community of the Partium Christian University, its research areas, and the results of our former students is of foremost importance for the operation of this column.

Keywords: *Várad, Újvárad (New Várad), Tandem*

2019 őszén indult el a Tandem rovatom Váradon, egy kulturális folyóiratban, majd a 2021-ben indult Újvárad vette át. A havi sorozat különlegessége, hogy ketten írjuk: dolgozunk azon, hogy ugyanaz a téma, ugyanazok a problematizáló kérdések, választott társszerzővel. Egyik célom a tudomány közérthető formában történő népszerűsítése, másik fő feladatomban a régiók, intézmények, közösségek összekapcsolása. Rovatunk működésében rendkívül fontos a Partiumi Keresztény Egyetem tudományos közösségének, kutatási területeinek és egykori hallgatóink eredményeinek bemutatása.

Kulcsszavak: *Várad, Újvárad, Tandem*

Hagyománya van annak, hogy kutatók közérthető nyelvváltozatban ismertetik a médiában kutatási eredményeiket, értekeznek a tudományos gondolkodás kihívásairól. Ilyen gyűjtemény például Szilágyi N. Sándor (2003) *Mi egy más. Közéleti írások* c. kötete vagy Bartha Krisztina pszichológus, nyelvész rovata a *Nőileg* c. magazinban. Ebbe a sorba illeszkednek azon rovataim is (*Kívánj a szónak nyílt utat; Tisztán tudományos talajon – női szemmel; Tandem*), amelyek nyelvhasználatról, viselkedésről, tudománynépszerűsítésről szólnak a közérthetőség igényével. Tapasztaljuk, hogy egyre nagyobb a szakadék a tudományművelők és a mindennapi ember között. Ennek pedig egyik következménye az összeesküvés-elméletek burjánzása.

Dolgozatom célja egy olyan *jó gyakorlat* bemutatása, amely a média bevonásával rendszeresen nyújt lehetőséget a Partiumi Keresztény Egyetem (PKE) eredményeinek megmutatkozására, hozzájárul a széleskörű intézmény- és tudománynépszerűsítéshez is. Az elmúlt évek során olyan intézményeket, régiókat tudtunk így bekapcsolni a közös gondolkodásba, amelyekhez e rovatok nélkül nem, vagy csak nehezen jutottunk volna el. Mára létrejött egy olyan műhely, amely interdiszciplináris megközelítésben teszi lehetővé a szakmai kapcsolattartást, kutatási irányvonalak kijelölését, állandó kapcsolatot tartva fenn magyar közösségeinkkel. Az alábbiakban ennek a programnak a céljait, működését, eredményeit foglalom össze.

A Tandem-rovat bemutatása

2019 nyarán kért fel a nagyváradi székhelyű *Várad* c. folyóirat, hogy indítsak egy nyelvi, antropológiai rovatot. Nem szerettem volna őket visszatartatni, hiszen meggyőződésem, hogy napjainkban egyre nagyobb szükség van a tudománynépszerűsítésre, a közérthető módon való fogalmazásra, tudományos eredményeinket illetően. Ugyanakkor szerettem volna valamilyen új megközelítési módot alkalmazni, hiszen tudománynépszerűsítő rovatok, akár rovataim, vannak, de azok gyakran egy-két szempontból közelítenek a témákhoz. Kutatói, oktatói, de újságírói munkámban is fontosnak tartom a minél több szempontú megközelítési módok működtetését kutatások, eredményközlések terén is. Ezért gondoltam arra, hogy legyen egy olyan rovat, amelyet ketten írunk. Ugyanazt a témát írjuk meg adott problematizáló kérdések alapján, nagyjából ugyanannyi leütésben (4000 karakter). A témát vagy a hónap valamelyik jeles napjához kapcsoljuk (pl. januárban a magyar kultúra napjához, februárban a házasság hete programhoz stb.), vagy valamilyen aktuális társadalmi probléma ihlet meg (pl. beiskolázási problémák, nyelvhasználat stb.)

A rovat célja elsődlegesen a tudománynépszerűsítés közérthető formában, ugyanakkor fontosnak tartom összekötni a különböző régiókat, intézményeket, közösségeket, illetve a PKE akadémiai közösségének, kutatási területeinek, volt diákjainak az eredményeit bemutatni. Így a megmutatkozás egyik fontos lehetősége is ez a projekt.

Szintén a többszempontúság ihlette a címadást is: *tandem*, azaz kettős. Igaz, gyakran a tandembiciklizést kapcsolják sokan a szóhoz, de a lényeg a kettős munka, a kettős erőfeszítés, illetve a tandemrepülés és a repülőtáncosok metaforikussága is kódolt a címben. A repülés motívumában a felemelés, felemelkedés az irányadó, és az, hogy ilyenkor van egy úgynevezett anyarepülő, amely emeli, rögzíti a másikat, s majd fent, a magaslatokban engedi szabadjárta. A repülőtáncosok működése talán a legdinamikusabb és leglégi-

sebb művészeti formákhoz tartozik, benne van a biztonság, az egymásra utaltság, az egymásra figyelés, a könnyedség, de a vezetés is. Így a cím egyszerre lesz témajelölő, hiszen jelzi, hogy ketten írjuk, és metaforikus is, előrevetíti a szándékot, a működési formát, de talán a rovat stílusát is.

A folyóirat bemutatása

A rovat első gazdája a *Várad* c. folyóirat volt 2020. december 31-ig, mivel a Bihar Megyei Tanács megszüntette a lap önállóságát, így a *Várad* és a *Familia* (Románia egyik legrégebbi román lapja) folyóiratokat beolvasztotta a Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtárba.

2021 márciusában indult el az Újvárad c. lap, mely önfenntartó, pályázatokból és az előfizetésekből működik. Főszerkesztője Szűcs László költő, újságíró, a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének elnöke. Vezető szerkesztő Kemenes Henriette költő, a Partiumi Keresztény Egyetem volt magyar szakos hallgatója. Szerkesztők: Biró Árpád Levente (kultúra), Ozsváth Zsuzsa (web), Simon Judit (esszé, kritika), Traian Ștef (dialog/párbeszéd), Szabó Anna-Mária (művészet). Főmunkatársak: Boka László, Kőrössi P. József, Magyarai Sára, Tasnády-Sáhi Péter, Ujvárossy László. A szerkesztőség összetételében ott vannak a volt diákjaink (Kemenes Henriette, Ozsváth Zsuzsa), illetve kollégák is (Boka László, Ujvárossy László).

A Tandem-rovat működése

A *Várad* c. folyóiratban összesen 16 alkalommal jelentkezett a rovat 2019 szeptembere és 2020 decembere között (l. 1. táblázat), havi rendszerességgel. Ez idő alatt 10 egyetemi oktató volt a szerzőtársam, melyből 5 a Partiumi Keresztény Egyetem munkatársa, a többiek pedig Temesváron, Csíkszeredában és Budapesten dolgoznak. Volt diákjaink közül 3 hallgatót sikerült bevonnunk a közös írásba, akik vagy magyartanárként dolgoznak, vagy doktorálnak jelenleg, de együttírtunk színésszel, plébánossal, műfordítóval is.

1. A Tandem szerzői a *Várad* c. folyóiratban, foglalkozásuk és a képviselt intézmény

Szerzőtárs neve	Foglalkozás, intézmény
Bartha Krisztina	pszichológus, nyelvész, PKE
Borbély Julianna	igazgató, Tanárképző Intézet, PKE
György Henrietta	magyartanár, Temesvár, PKE-végzettje
Guitman Barnabás	történész, PPKE, Budapest
Mátray László	színész, Temesvári Csiky Gergely Színház

Kocsik Zoltán	plébános, igazgató, Temesvári Gerhardinum Líceum
Horváth Gizella	filozófus, esztéta, PKE
Constantinovits Milán	nyelvész, ELTE, Budapest
Hubbes László Attila	mitológia-kutató, Sapientia EMTE, Csíkszereda
Szabó Roland	nyelvész, PKE
Gál Katalin	szociológus, PKE
Gábos-Foarță Ildikó	műfordító, Temesvár
Veszelszki Ágnes	nyelvész, (akkor) Budapesti Corvinus Egyetem
Györgydeák Éva	magyartanár, Temesvár, Budapest, PKE-végzettje
Nagy-György Tamás	építőmérnök, Műszaki Egyetem, Temesvár
Kolumbán Adrienn	doktorandusz, Szegedi Tudományegyetem, PKE-végzettje

Az *Újvárad*ban 2021 januárjától 2024 májusáig összesen 34 alkalommal jelent meg a rovat (l. 2. táblázat). Új elem a működésben, hogy évente 6 nő és 6 férfi szerzőt választok, figyelve az egyenlőarányú nemi megoszlásra is. Ezt azért tartom fontosnak hangsúlyozni, mert egyre többet beszélünk arról, hogy például az észlelésben vagy a kommunikációs módban igen nagy eltérések mutatkoznak a két nemet illetően. Ezt az eltérést előnyként használhatjuk a tandemezéshez, hiszen a többszempontúságot hangsúlyozhatjuk vele.

Az új folyóiratban 12 kutatóval dolgoztam Temesvártól Szegedig, Nyíregyházától Budapestig, Kolozsvártól Csíkszeredáig stb. Az egyetemi oktatók mellett volt hallgatóink (3), református lelkészek (2), újságírók (3), rendezvényszervezők (2) és színész is tandemezett velem az elmúlt időben.

2. A Tandem szerzői az *Újvárad* c. folyóiratban, foglalkozásuk és a képviselt intézmény

Szerzőtárs neve	Foglalkozás, intézmény
Horn Raoul Andreas	színész, Temesvári Csiky Gergely Színház
Nádor Orsolya	nyelvész, Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest
Tóth Szergej	nyelvész, szemiotikus, Moszkvai Egyetem
Pikó Stefánia	újságíró, Bihari Napló, PKE-végzettje
Minya Károly	nyelvész, Nyíregyházi Egyetem
Sorbán Angella	szociológus, Sapientia EMTE, Kolozsvár

Covaciu Norbert	magyartanár, író, PKE-végzettje
Kovács Pap Ibolya	református lelkész, Temesvár
Szilágyi Ferenc	dékán, PKE
Jámbor Ilona	újságíró, Arad
H. Varga Gyula	kommunikáció-kutató, nyelvész, EKKE, Eger
Tódor Erika Mária	nyelvész, Sapientia EMTE, Csíkszereda
Cs. Nagy Lajos	nyelvész, Budapest
Pásztor Rita	szociológus, PKE
Albert Dénes	újságíró, Budapest
Föedl Nóra	tanító, Budapest, GYES
Somogyi Attila	programszervező Bolyai János Szakkollégium, Temesvár
Bökös Borbála	dékán, PKE
Bácsi János	nyelvész, matematikus, SZTE
Czégé Réka	programszervező, Arany János Emlékmúzeum Nagyszalonta
Visky István	református lelkész
Bagosi Zsolt	oktató-kutató orvos, Szegedi Tudományegyetem
Lehocki-Samardzic Anna	nyelvész, szakfordító, Magyar Tanszék, Eszék
Sebestyén József	nyelvész, a Veszprémi Érseki Hittudományi Iskola rektora
Lakatos Fleisz Katalin	irodalmár, BBTE, Szatmár
Annus Gábor	szerkesztő, könyvtervező, Pannon Egyetem, Veszprém
Rácz Éva	újságíró, rádiós, médiakutató, BBTE, Kolozsvár
Balázs Lajos	népajazkutató, Sapientia EMTE, Csíkszereda
Máté Réka	nyelvész, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Pálfi József	lelkész, vallástörténész, a PKE rektora
Szoták Szilvia	nyelvész, Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat elnöke
Simon Szabolcs	nyelvész, Selye János Egyetem, Komárom (SK)
Maier Enikő	angoltanár, a PKE rektorhelyettese
Szűcs László	költő, lapszerkesztő, Újvárad, Nagyvárad

A rovat témái egyrészt az aktuális társadalmi jelenségekhez kapcsolódnak, másrészt valamilyen jeles naphoz, amely annak az adott hónapnak a jellegzetessége. Az alábbi címeket és témákat találjuk a *Tandemben*:

Bűn(tett) és bűnhődés: innen és onnan – gyerekgyilkosságok
Tanításról és tanulásról – romániai magyar oktatás helyzete
Szórványlét – temesvári szórványban élni és tanítani
Szabadságszeretet – a szabadság kérdései 1989 után
Kultúra – a színház és kultúra kapcsolata
Házasság vagy sem? – házasság hete
Nőnap kesergő hóvirágokkal és királyfiakkal – nők helyzete
A halszagú nyelvrokonok és a halványuló Sírú – nyelvrokonság
Összeesküvés-elméletek és a vírusok koronázottja – járvány
Komolya(bba)n a viccesről – a humor működése
Tehetségről szólván – tehetséggondozásról
Fordít, elárul vagy összeköt és megmutat? – műfordításról
Karanténsikerek, avagy mit csinálnak a nyelvészek járvány idején – járvány és kutatói munka
Hívogat-e ma az iskola? – iskolakezdésről
Tudomány? – Tudom, ám! – a tudomány megítéléséről
Látom. Nem látom. – karácsonyi jelek és titkok a városban
Magyar kultúra – külső és belső nézőpontból – magyar mint idegen nyelv tanulása
Nyelvpolitika, nyelvi jogok – innen és onnan
A hatalom városi jelei – városi tünettan
Menni vagy maradni? – külföld vs. itthonmaradás
Mindenki nyelvészkedik... – nyelvművelés kérdései
A nyelv(használat) gazdasági erejéről
Iskola – férfiak nélkül
Kinek a pap, kinek a papnő – a református közösségek sorsa
Tanyavilág – múlt és jelen határán
Besúgó, jelentő és áruló – 1989 előtt és után
Kommunikáció és kulturáltság – viselkedés
Anyanyelv – apanyelv. *Vagy mi a manó?* – román és magyar nyelv
Kell-e még a helyesírás?
A romák világnapjának havában – a cigányokról
Sajtószabadságról – emberül
Fiúk, lányok. Gyöngyvirágok?
Fesztivál aktivál
Nyár – utazás – irodalom
Diszlexia – diszgráfia. Egyre többen?
Múzeumpedagógia – a divat és lehetőség között
A szeretet működése – a valóság és a lehetőség között
A húsról és a húségtelenségről
Kisebbségi szakon többségi környezetben

Kulturális fővárosok 2023: Temesvár és Veszprém
Közüoktatásból felsőoktatásba – oktatói szemmel
Ingázni – úton lenni
Szól a rádió... - Kinek?
Temetőben üldögéltem – a szívemben kíváncsiság
Nagyon kisebbségi nyelvhasználat
Vallás és tudomány
Nyelvi tájkép
Kisebbségi lét – a mindennapokban
Női vezetők
Az ötvenedik Tandem

Összegzés

A rovat tematikáját tekintve változatosságra és aktualitásra törekedett, ugyanakkor fontos volt az is, hogy minél több olyan foglalkozású szerzőtársal dolgozzunk, akik dominánsan az értelmiségi magatartást gyakorolják, nemcsak tudományművelők, hanem a helyi közösségek fontos mozgatói is. Összességében így 24 kutatóval dolgoztunk 14 különböző városból, 17 egyetemmel, illetve kutatóközponttal. Ezek közül 10 kolléga a Partiumi Keresztény Egyetem oktatója, illetve különböző egységeinek vezetője. Volt magyar szakos diákjaink közül 5 személyt vontunk be. Az évek során együttírtunk 4 pappal (római katolikus, református), 5 újságíróval, 2 színésszel, 2 programszervezővel és 1 műfordítóval. Mindösszesen 50 Tandem-írás jött létre.

A legfontosabb eredményeink közé tartozik, hogy van olyan írásunk, amely azóta továbbképzési programmá nőtte ki magát (a Covaciu Norberttel írt *Iskola férfiak nélkül*), illetve két olyan szöveg, amely elég nagy hivatkozást ért meg (Hubbes László Attilával írt szöveg a járvánnyal kapcsolatos összeesküvés-elméletekről és Nagy-György Tamással a tudomány céljáról, feladatairól).

2022 őszén útjára indítottuk az Élő Tandem c. rendezvényt, mely kerekasztal-beszélgetésként működött egy-egy nagyobb városban, ahol több szerzőtárs is él. Fontos eleme volt ennek a programnak, hogy valamilyen nagyobb kulturális rendezvény keretében jöjjön létre, például a *Temesvári Magyar Napok* egyik részrendezvénye volt az első ilyen találkozó. Ennek is több célja van, egyrészt fontos a rovat és a folyóirat népszerűsítése egybekötve a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemen működő magyar és tanítóképző szak népszerűsítésével, a kollégák összefogása, közös gondolkodásra való íhletése, de ezek a nyilvános beszélgetések arra is használnak, hogy közelebb vigyük az átlagemberhez a tudományos gondolkodást, a kutatási eredményeinket népszerűsítsük. Valahogyan átláthatóbbá tegyük, merre is halad a világ mindamellert, hogy az interdiszciplináris kutatások, együttműködések fontosságát

így hangsúlyozzuk.

A *Tandem* egy kis, könnyed rovat nagy és nehéz témákról, mely ihletni szeretne, összekötni és összetartani. Mert nagyon fontos lenne közösen gondolkodni, majd közösen cselekedni – kutatókként is!

Források

- Bartha Krisztina (2019-től) Pszichológiai és nyelvészeti írások. *Jólélek* c. rovat. In: Nőileg. (www.noileg.ro)
- Szilágyi N. Sándor (2003). *Mi egy más. Közéleti írások*. Kolozsvár: Kalota Könyvkiadó.
- Magyari Sára (2015-től) *Kívánj a szónak nyílt utat. Beszélgetés nyelvről, emberről, kultúráról*. In: Román Rádió temesvári magyar adása (www.radiotimisoara.ro)
- Magyari Sára (2015-től) *Tisztán tudományos talajon – női szemmel*. In: Nyugati Jelen, Arad. (www.nyugatijelen.com)
- Magyari Sára (2019-től) *Tandem*. In: Várad (2019–2020). Újvárad (2021–2024) www.varad.ro
www.ujvarad.ro